

УДК 334.02

Стрижеус Л.В., к.е.н., доцент

Шелінговська І.І., магістрант

Луцький національний технічний університет

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ НА ВИРОБНИЧОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

У статті досліджено сутність поняття управління інноваційною діяльністю виробничого підприємства, охарактеризовано її суб'єкти та об'єкти, основну мету, функції, завдання, принципи, методи, а також підсистеми виробничого підприємства, які беруть участь у розробці та реалізації інноваційної діяльності та безпосередньо впливають на неї.

Ключові слова: інновації, управління, виробниче підприємство, інноваційна діяльність, управління інноваційною діяльністю.

Strizheus L., Shelingovska I.

THEORETICAL ASPECTS OF INNOVATIVE ACTIVITY AT THE MANUFACTURING PLANT

In this paper, given the need to transition to innovative development option for Ukrainian industrial enterprises, the essence of innovation management production company, defined interaction between innovation management and innovation, describes its subjects and objects that interact through a management mechanism. The main objectives, functions, objectives, principles, methods by which control is exercised industrial enterprises engaged in innovation activities. Characterized subsystem production company involved in the design and implementation of innovation and directly affect it, as well as the interaction of these subsystems.

Key words: innovation, management, manufacturing enterprise, innovation, management innovation.

Стрижеус Л.В., Шелинговская И.И.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ НА ПРОИЗВОДСТВЕННОМ ПРЕДПРИЯТИИ

В статье исследована сущность понятия управления инновационной деятельностью производственного предприятия, охарактеризованы ее субъекты и объекты, основные цели, функции, задачи, принципы, методы, а также подсистемы производственного предприятия, участвующие в разработке и реализации инновационной деятельности и непосредственно влияют на нее.

Ключевые слова: інновації, управління, производственное предприятие, инновационная деятельность, управление инновационной деятельностью.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Інноваційна діяльність для виробничого підприємства стає все більш актуальною. В сучасних умовах інноваційні процеси, що відбуваються на підприємствах, не є поодинокими та рідкісними, а виступають нормальною адаптивною реакцією на економічні процеси та взаємовідносини на ринку для усіх ланцюжків виробництва. За таких умов виникає необхідність становлення підприємств на інноваційний шлях розвитку через впровадження нововведень та управління ними задля підвищення ефективності діяльності в цілому.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідженням проблем управління інноваційною діяльністю підприємства займалися такі вчені як С. М. Ілляшенко, П. П. Микитюк, І.Т. Балабанов, М. П. Денисенко, О. І. Волков, Л. І. Федулова, В. О. Василенко, І. А. Павленко, В. І. Ландик, Ф. Янсен, Г. Менш тощо. Та не зважаючи на це, відкритим залишається питання становлення українських підприємств на інноваційний шлях розвитку, впровадження системи менеджменту інновацій.

Цілі статті. Метою статті є дослідження сутності управління інноваційною діяльністю виробничого підприємства, формування основних елементів та підсистем системи управління інноваційною діяльністю.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У цілому процес управління - це процес вироблення й здійснення керуючого впливу суб'єкта управління на об'єкт управління.

Здійснення керуючого впливу включає збір, передачу й обробку необхідної інформації та прийняття рішень, що обов'язково включає визначення керуючого впливу [1, с. 176].

Поруч із терміном управління інноваційною діяльністю часто використовується поняття інноваційний менеджмент. Балабанов І.Т. розглядає інноваційний менеджмент як систему управління інноваціями, інноваційним процесом і відносинами, що виникають у процесі руху інновацій [1]. Микитюк П.П. дає таке визначення інноваційного менеджменту – сукупність економічних, мотиваційних, організаційних і правових коштів, методів і форм управління інноваційною діяльністю конкретного об'єкта управління з метою одержання найбільш оптимальним шляхом економічних результатів цієї діяльності [2].

Інноваційний менеджмент передбачає управління інноваційною діяльністю. Управління інноваційною діяльністю у свою чергу слід розглядати як управління процесом розробки, впровадження, комерціалізації інновацій, контролю й оцінки ефективності здійснених інноваційних процесів. Управління інноваційною діяльністю виробничого підприємства як система - це комплекс принципів, норм, правил, методів, прийомів, інструментів, зв'язків і економічних взаємовідносин у процесі здійснення виробничої діяльності, які регулюють різні сфери інноваційних процесів [2, с.178].

Основними елементами системи управління інноваційною діяльністю є суб'єкт і об'єкт управління, які взаємодіють через механізм управління як відкрита система, що має вхід і вихід.

На вході в систему подається інформація про зовнішнє середовище, насамперед про його зміни, тому що інновації є раціональною реакцією на зміни, що відбуваються на ринку та особливо на нові потреби; інформація про ресурси та можливості підприємства відповісти на ці зміни, а також інформація безпосередньо про об'єкт. Дана інформація надходить до суб'єктів управління, якими є: керівництво підприємства й відповідних відділів виробничого підприємства, задіяних у процесі інноваційної діяльності; безпосередньо фахівці підприємства та запрошені зі сторони виконавці по розробці, впровадженню й оцінці інновацій.

Об'єктом управління інноваційною діяльністю виробничого підприємства можуть бути безпосередньо інновації, інноваційні процеси, реалізовані на конкретному підприємстві, а також

економічні відносини, що виникають між учасниками інноваційної діяльності й ринку інновацій.

Механізм управління у свою чергу – це сукупність функцій, методів, цілей, принципів, інструментів і прийомів, структурних елементів підприємства як системи та певна послідовність дій, за допомогою яких здійснюється управління інноваційною діяльністю виробничого підприємства. Основними складовими механізму управління інноваційною діяльністю підприємства є мета, завдання, функції, методи, принципи, інструментарій, стратегія, а також задіяні в цьому бізнес-процесі й функціональні підсистеми.

Основною метою управління інноваційною діяльністю виробничого підприємства є забезпечення ефективного функціонування інноваційних процесів і, як результат, забезпечення стійкого конкурентного положення на ринку й одержання прибутку в довгостроковому періоді. Цілі інноваційної діяльності підприємства можуть бути різними - від задоволення нової потреби покупця до скорочення витрат і часу в процесі здійснення виробничого процесу. Але при цьому незалежно від мети інноваційної діяльності метою управління повинна бути досягнута ефективність [6, с.23].

Вважаємо, що управління інноваційною діяльністю виробничого підприємства повинне виконувати такі функції:

1) аналіз зовнішнього середовища й прогнозування його подальшого розвитку, визначення інноваційного макро- і мікроклімату;

2) аналіз внутрішнього середовища й визначення інноваційного потенціалу виробничого підприємства;

3) виявлення напрямків і альтернатив інноваційного розвитку ринку й виробничого підприємства на ньому;

4) вибір конкретного цільового сегмента ринку або функціональної ділянки підприємства для реалізації проекту (вибір виду інновації);

5) аналіз і оцінка можливого ризику в процесі здійснення інноваційної діяльності виробничим підприємством;

6) вибір найбільш пріоритетного варіанта інноваційного розвитку підприємства з розглянутих альтернатив;

7) формування адекватної організаційної структури й команди реалізації інноваційного проекту;

8) планування фінансово-економічної діяльності підприємства за умови реалізації інноваційного проекту в трьох варіантах (оптимістичний, реалістичний, песимістичний), а також вибір джерела фінансування інноваційної діяльності;

9) контроль за реалізацією інноваційного проекту;

10) оцінка й підготовка управлінських рішень, своєчасні корективи інноваційного проекту.

Деякі автори пропонують узагальнено функції управління поєднувати у такі групи: прогнозування, формування інноваційних цілей і планування, координація, організація, стимулювання (активізація) і контроль [2, с. 19].

Будь як система управління повинна будуватися та здійснюватися на певних принципах. Так, принципами управління інноваційною діяльністю виробничого підприємства є: системність; комплексність; баланс інтересів суб'єктів інноваційного процесу; адекватна орієнтація інновацій на задоволення потреб покупців; раціональне використання ресурсів; альтернативність варіантів інноваційного розвитку; гнучкість; виправданість ризику; усвідомлення ринкових позицій; сталість інноваційного розвитку та креативність [1, с.139].

Вважаємо за доцільне виділити такі групи методів, які використовуються при управлінні інноваційною діяльністю виробничого підприємства: методи збору інформації; методи генерування ідей; методи прийняття рішень; методи діагностики; методи прогнозування та планування; методи управління інноваційними змінами; методи зменшення опору впровадженню інновацій.

Існує безліч підходів до виділення функціональних систем підприємства, серед яких виділимо процесний підхід, тобто формування функціональних систем за бізнес-процесами [3, с.224].

Основними групами бізнес-процесів виробничого підприємства є: маркетингові, фінансово-облікові, організаційні, управлінські, кадрові, матеріально-технічні й форматно-

технологічні бізнес-процеси, сформовані на основі класифікації інновацій за сферами використання.

Варто виділити наступні підсистеми виробничого підприємства, які беруть участь у розробці й реалізації інноваційної діяльності й безпосередньо впливають на неї:

1) мікро- і макросередовище – включає прямий і непрямий вплив зовнішніх факторів на мотивацію проведення інноваційної діяльності, вибір виду інновації й процес реалізації інноваційної діяльності (особливе значення мають споживачі й конкуренти, тому що інноваційна діяльність виробничого підприємства пов'язана із задоволенням нових потреб покупців і підвищенням конкурентоспроможності підприємства);

2) цільова підсистема – підсистема управління, у якій безпосередньо планується й необхідно впровадити інновації;

3) забезпечуюча підсистема – підсистема управління, що задіяна для розробки й реалізації інноваційної діяльності виробничого підприємства;

4) підсистема взаємодії – підсистема управління, що включає всі бізнес-процеси виробничого підприємства, незадіяні безпосередньо в реалізації інноваційної діяльності, але на які відібиваються її результати.

Підсистеми виробничого підприємства, які беруть участь у розробці й реалізації інноваційної діяльності й безпосередньо впливають на неї, взаємодіють наступним чином:

1. Впливове мікро- та макросередовище формує у виробничого підприємства необхідність впровадження інновацій. З цією метою створюється забезпечуюча підсистема на підприємстві (прямий вплив).

2. Забезпечуюча підсистема можуть бути створена не лише на самому підприємстві, але формуватися у зовнішньому середовищі (звернення при створенні відповідальної команди до зовнішніх консультантів, аутсорсинг). Такі підсистеми обов'язково пов'язані між собою, бо формують єдине ціле при розробці, впровадженні та реалізації інновацій.

3. Забезпечуюча підсистема має прямий вплив на цільову підсистему, оскільки перша безпосередньо пов'язана з суб'єктом та механізмом управління, тоді як друга – з об'єктом управління.

4. Як цільова, так і забезпечуюча підсистеми мають певний вплив на взаємодіючу підсистему(інші функціональні підрозділи на підприємстві, які незадіяні у процесі інноваційної діяльності). Такий вплив може бути як прямим так і опосередкованим.

5. Впровадження інновацій на одному виробничому підприємстві може впливати й на інші виробничі підприємства, постачальників, споживачів (зворотний зв'язок).

Важливу роль в управлінні інноваційною діяльністю виробничого підприємства відіграє також формування стратегії, тобто комплексу послідовних заходів, спрямованих на досягнення поставленої мети (стратегія в цьому випадку повинна визначити порядок дій в управлінні інноваційною діяльністю).

Висновки. Соціально-економічні перетворення, які відбуваються в країні протягом останніх кількох років, суттєво вплинули на діяльність виробничих підприємств, відбилися на механізмах прийняття управлінських рішень в них, що у свою чергу призвело до необхідності реалізації іновацій в практику діяльності виробничих підприємств. Сучасні потреби виробничих підприємств не задовольняють застарілі та не раціональні технічні засоби, технології, традиційні методи управління, товари (послуги). Прагнення підприємств увійти до складу лідерів вимагає від суб'єктів господарювання підвищеної уваги саме до інновацій та управління ними.

1. Балабанов И.Т. Инновационный менеджмент: учебник / И.Т.Балабанов – СПб: Питер, 2001. – 304 с. (Серия «Учебники для вузов»).

2. Микитюк П.П. Інноваційний менеджмент. Навчальний посібник / П.П.Микитюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 400 с.

3. Волков О.І. Економіка та організація інноваційної діяльності: Підручник (третє видання) / І.О.Волков, М.П. Денисенко, А.П.Гречан та інші; під ред. О.І. Волкова та М.П. Денисенко. – К.: Центр учбової літератури, 2007. - 662 с.

4.Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент: [навчальний посібник] / Н.В. Краснокутська – К.: КНЕУ, 2013. – 504 с.

5. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: [навчальний посібник] / Т.В. Майорова – К.: ЦУЛ, 2014. – 376 с.

6. Андрушків Б.М. Інноваційна діяльність підприємств та організацій як метод стабілізації економіки регіонів України / Б.М. Андрушків, Н.Б. Кирич, О.Б. Погайдак // Вісник економічної науки України. – 2009. – №1 (15). – С. 23-25.